

Odlíšné (doplňujúce) stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa k rozhodnutiu pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. PL. ÚS 2/2012

1. Vážim si prácu kolegov na predkladanom náleze a v podstate súhlasím s jeho výrokom, ale rád by som vyjadril niekoľko polemických slov k dobrému úmyslu zaostrit' (intepretačno-definičný) objektív na rozostrenú či zahmlenú povahu súdnej rady.

2. Myslím si, že definícia súdnej rady z bodu 9.4, zo strany 15 nálezu NEPOPISUJE, ale PÍŠE, tvorí podobu súdnej rady, a to nie je správne: „*Súdna rada je osobitný nezávislý ústavný orgán súdnej moci garantujúci predovšetkým nezávislé postavenie súdnej moci a sudcovskú legitimitu, zodpovedajúci za chod súdnictva, správu súdnej moci a súdnictva, ako aj transparentnosť súdnictva, a tak by mal byť plnohodnotným partnerom moci zákonodarnej a výkonnej.*“

3. Celý právny poriadok je jedna veľká definícia. Je to svojím spôsobom definovaný ideálny, zjednodušený svet. Konektorom medzi týmto svetom a svetom faktov býva právna akadémia, ktorá sa niekedy môže stať súčasťou sveta normatívneho. Zákon, právny poriadok, definuje vybranú entitu (či inštitút po starom), aby bola záväzne vnímaná práve tak, a nie inak ako je stanovené. Veda definuje, aby uľahčila uvažovanie, aby ohraničila vybranú entitu (či inštitút po starom), o ktorej sa má diskutovať.

4. Tradičné ústavné telesá ako parlament, vláda či súdy sú jednoduchšie, priamočiarejšie popísateľné z hľadiska ich základnej funkcie, ktorá je jasnejšia a ustálenejšia ako to je pri súdnej rade. To však, prirodzene, nerobí výklad ich zložitých vzťahov jednoduchým (I. ÚS 39/93, PL. ÚS 4/2012, PL. ÚS 45/2015). S rastom úlohy justície vznikol pocit, že tradičné konštrukcie vzťahu súdnej a výkonnej moci sú nedostačujúce. Hľadala sa podoba telesa, ktoré má byť aj sudcovské, ale nemá byť len sudcovské, telesa, ktoré sa má podieľať na podobe justície, ale nemôže sa podieľať úplne, pretože nemá ústavnú demokratickú

zodpovednosť ako ministerstvo. Hľadanie podoby sa tak zákonite nevyhlo intuícii, improvizácii a nápadom. Tieto úvahy sú podopreté aj vlastnou skúsenosťou, pretože som bol v tíme prípravy novely ústavy č. 90/2001 Z. z..

5. Súdna rada je tak zo samej podstaty amorfnejšia než iné ústavné orgány. Z tejto amorfnosti pochádza „povzdychnutie“ z nálezu sp. zn. II. ÚS 29/2011 z našej senátnej dielne: *«Súdna rada, tak ako je zakotvená v ústave a konkretizovaná v zákonnej úprave, nebola, zdá sa, čo sa týka jej povahy a postavenia a z nich vyplývajúcich charakteristík, teoreticky precizovaná alebo dogmaticky „ukotvená“, a preto nie je ľahké hľadať jej ústavnoprávnú charakteristiku - už v minulosti ju ústavný súd označil za orgán sui generis (I. ÚS 62/06).»* Plenárny nález uvažuje tým spôsobom, že hľadaním ústavnoprávnej charakteristiky má byť páriadková definícia. Zmyslom povzdychnutia však nemal byť impulz k uzavretej definícii, ale k trpezlivému hľadaniu profilu súdnej rady cez case-law.

6. Z definície ako celku, z jej tónu a z jej programového záveru, nemožno netušiť tendenciu k dominancii súdnej rady nad súdnou mocou, snahu priznať jej azda viac než vyplýva z textu ústavy, či z podstaty súdnej rady. Táto atmosféra má isté pozadie aj v medzinárodných sudcovských platformách, ktorých dokumenty sú zaiste inšpiratívne, ale nie záväzné, a nemožno ich prijímať bez ďalšieho – nekriticky.

7. Osobitnú pozornosť si vyžaduje vlastnosť nezávislosti, ktorú definícia obsahuje (bod 2). Táto vzácna vlastnosť má v prvom rade fixný význam vo výkone súdnictva. Ide o viazanosť výlučne právom, v záujme ochrany slobôd a férovosti. Ide o funkčnú nezávislosť (porov. bod 5 a 7 disentu k PL. ÚS 102/2011). Možno si tu spomenúť na nález sp. zn. PL. ÚS 17/96 (mimochodom, nález s doteraz najkomplikovanejším výrokom vôbec, pozn.), ktorý označil za protiústavné adjektíva nezávislé zo zákona o prokuratúre č. 314/1996 Z. z.: *„Prokuratúra ako orgán presadzujúci ochranu práv a zákonom chránených záujmov má svoje miesto v systéme štátnych orgánov a má svoju nezastupiteľnú funkciu. Túto funkciu s kompetenciami, ktoré jej dáva zákon, môže plniť bez toho, aby sa jej pridával prívlastok nezávislosť. Ústavodarca nezávislosť prisúdil len určitým orgánom a výslovne to ustanovil*

v ústave. U orgánov, kde nezávislosť nechce priznať, v ústave ju neuvádza. Odporovalo by ústave priznať ju prokuratúre obyčajným zákonom.“

8. Členovia súdnej rady, tí vysielaní do nej telesami politickými, môžu v súdnej rade realizovať koncepčné predstavy o podobe justície, tak ako minister realizuje určitú justičnú politiku svojím ministerstvom. V tomto zmysle nemožno hovoriť o ich nezávislosti, čo však nie je v napätí so slobodným rozhodovaním členov súdnej rady podľa práva a s integritou o jednotlivých veciach. Skutočnosť, že súdna rada má prienik s justíciou, neznamená, že sa na ňu prenáša vlastnosť nezávislosti patriaca exkluzívne len súdom. Zároveň nie je zmysluplné aby bol typ nezávislosti, ktoré majú sudy, prenášaný na súdnu radu, keďže táto nevykonáva súdnu moc. Garantovať nezávislosť súdnej moci nie je to isté ako byť nezávislý. Pritom treba mať na pamäti, že nezávislosť má vždy istý obsah, podobne ako sloboda má aspekt „k“ a „od“ (*I. Berlin*). Má svoju pointu. Nevidím žiadnu pointu, ako som už spomenul, v tom, aby súdna rada mala takú nezávislosť pri rozhodovaní, ako ju majú sudy, resp. sudcovia. Ako na jej rozhodovanie nemajú vplývať iné zložky moci, keď sú v nej istým spôsobom zastúpené?

9. Nezávislosť, ale mäťúco, tak môže nanajvýš vyjadrovať či akcentovať, povedzme, svojbytnosť súdnej rady. Preto v právnej vete nálezu sp. zn. II. ÚS 29/2011 ústavný súd relativizuje použitie tohto termínu: *„Zákonodarca našiel rovnováhu medzi takpovediac nezávislosťou či autonómnosťou súdnej rady na jednej strane (čl. 141a ústavy) a jej zodpovednosťou, transparentnosťou na strane druhej tým, že okrem iného stanovil súdnej rade povinnosť, aby z každého jej zasadnutia bol vyhotovený zvukový záznam a zápisnica, z ktorej musí byť okrem účasti, programu zasadnutia súdnej rady a obsahu prijatých uznesení zrejmy aj obsah, priebeh rokovania a výsledok hlasovania o jednotlivých bodoch programu zasadnutia súdnej rady.“*

10. Nezávislosť, ale nemäťúco, by mohla ešte znamenať úrad (či inštitúciu po starom) na spôsob nezávislých správnych úradov, kde môžu byť členovia odvolaní len z disciplinárnych dôvodov. Ústava takúto charakteristiku súdnej rade explicitne neustanovuje. V judikatúre sa však s týmto ústavný súd vysporiadal a fixoval

voľnejšiu, demokratickejšiu podobu súdnej rady (IV. ÚS 46/2011, PLz. ÚS 4/2014; porov. bod 8). V tomto smere upúta, že väčšina pléna šikovne argumentovala nezávislosťou súdnej rady v prospech nemožnosti predsedov súdov byť členmi súdnej rady. Rámcová ústavná úprava dovoľuje toto rozumné riešenie, ale toto nevyplyva ako nutnosť z „nezávislosti“ súdnej rady.

11. *Justifikácia* a prijímanie rozhodnutí (bod 9), ako aj personálna podoba súdnej rady (bod 10) sú najcitlivejšími témami týkajúcimi sa súdnej rady a ústavný súd ich jemne, hodinárskym spôsobom stabilizuje (porov. bod 64 disentu k uzneseniu PL. ÚS 45/2015). Vytvára tým živú a komplexnú definíciu súdnej rady. Nepopriem doterajšie myšlienky, ak priznám, že v reakcii na diskusie v pléne, ktoré smerovali k hľadaniu pevnejšieho bodu k súdnej rade, som načrtnol riadky, ktoré koncentrujú to, čo sme doteraz našli v objektívnom ústavnom práve: *Súdna rada Slovenskej republiky je ústavný orgán, ktorý sa, kombinujúc komponent demokratický a samosprávny, spolu s mocou výkonnou spolupodieľa na správe súdnictva*. Akokoľvek, definície prenechajme bádateľom (bod 3).

12. Wittgenstein v kontexte hľadania významu slov napísal, že definícia nevysvetlí význam. Je pokusom vtesnať význam slova do iných slov, zaostríť ho, avšak nemôže vyhovovať všetkým použitiam slova. Jazyk je „neostrý“ (pozri aj koncept „rodinných podobností“ vo Wittgenstein, L. *Filozofické skúmania*. Bratislava: Pravda, 1979, § 66 a nasl.; a problémy s definíciami napríklad vo Wittgenstein, L. *Modrá a Hnedá kniha*. Bratislava: Kalligram 2002, s. 58 a nasl.). Zároveň všetky slová definície by museli byť opäť definované a v týchto definíciách by sa však opäť použili iné slová. Ak domýšľame, dostali by sme sa do siete či kruhu, v ktorom by sme nevedeli, kde začať. Musí teda existovať aj iné uchopovanie významu slov než cez definície. Túto myšlienku prebrali viacerí právni teoretici. To, samozrejme, neznamená, že definíciu nemožno pre nejaký účel poskytnúť - nejakým spôsobom, samozrejme, definícia význam slova ukotvuje a limituje, v práve sa napokon často stretávame so zákonnými definíciami. Slovo „nezávislosť“ v definícii súdnej rady vo väčšinovom rozhodnutí jej však podľa môjho názoru na jednej strane pridáva charakteristiku, ktorá je nezmysluplná, a zároveň, čo je hľadám aj horšie, nemá stabilný

obsah (väčšina ho ani neskúsila fixovať). Vo finále väčšina pléna súdnu radu v definícii redefinovala na orgán, akým by podľa nej mala byť (aj to nejasne), nie akým podľa ústavy je. Dostala sa tak do priestoru šedej zóny, v ktorej by sa súdy mali pohybovať veľmi opatrne. Výčitka, že pri interpretácii práva súdy niekedy hľadajú na to, čo by podľa nich malo byť, nie to, čo je v zmysle zákona či ústavy, je tak podľa môjho názoru v tomto prípade oprávnená. Zároveň sa možno obávať o to, čo sa s tou údajnou nezávislosťou súdnej rady napokon bude diať, tento pojem totiž v zmysle väčšinového rozhodnutia ostáva „čiernou skrinkou“.

13. Doplnujúce stanovisko je priestor, kde možno vznášať otázky a nemať k nim bodky – odpovede. V predmetnej veci je zaujímavé, že dôvod protiústavnosti je rýdzo technický (body 11.4 – 11.5). Dôvod, ktorý je natoľko technický a bezhodnotový, že provokuje úvahu, či nemal byť ponechaný zákonodarcovi. Dôvod dokonale napĺňa mechanickú definíciu ústavného súdnictva ako nástroja bezrozpornosti právneho poriadku (porov. Knapp, V. Teorie práva. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 37), ale zároveň je akosi „neústavnosúdny“. Asi to naznačuje, že hodnotovosť je podstatou ústavného súdnictva a dodávam, že aj všeobecného súdnictva, či súdnej rady.

14. K „technickosti“ napokon dodávam, že by bolo elegantnejšie pracovať s novelizovaným predpisom než s novelou, teda redefinovať návrh na rozhodnutie (porov. bod 3 nálezu PL. ÚS 10/06; bod 18 nálezu PL. ÚS 8/2013).

15. S nálezom sp. zn. II. ÚS 29/2011 nebol spokojný nikto – ani súdna rada, ani tretí sektor. To je cesta, ktorá vedie v právnom štáte k autentickej definícii súdnej rady.

V Košiciach 18. novembra 2015